

створенню закордонних представництв для організації зарубіжної торгівлі, що спрощує вихід на світовий ринок та зменшує витрати.

Висновки. З огляду на вище сказане, першочерговими завданнями по розвитку експорту регіону повинні бути: підвищення в експорті питомої ваги продукції АПК; використання ефективних ресурсозберігаючих технологій; відкриття торговельних представництв за кордоном; створення сучасного механізму інформаційного забезпечення експортерів щодо кон'юнктури зовнішніх ринків; розвиток рекламної та виставкової діяльності.

Реалізація цих шляхів сприятиме розвитку позитивного конкурентного середовища, призведе до підвищення якості продукції та наданих експортних послуг, створить умови для підвищення іміджу підприємств регіону на міжнародному ринку. Здійснення таких намірів призведе до тіснішої взаємодії суб'єктів бізнесу Черкаської області з країнами Європи, сприятиме співробітництву України з провідними європейськими банками й активнішій участі країни в міжнародних проектах.

Подальші дослідження в цій сфері варто спрямувати на розробку мотиваційного механізму сприяння активізації експортно-імпортних операцій на регіональному рівні з метою повнішої реалізації експортного потенціалу суб'єктів міжнародного бізнесу.

Література

1. Прес-служба Головного управління статистики у Черкаській області Державного комітету статистики України. Оперативна інформація про соціально-економічне становище Черкаської області у 2008 р. Зовнішньоекономічна діяльність Черкаської області у 2008 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.stat.cherkassy.ua/control/uk/operativ2009>.
2. Інвестиційна політика в Україні: досвід, проблеми, перспективи / [відп. ред. М.Г. Чумаченко]; Ін-т екон. пром-ті НАМ України. — Донецьк : Юго-Восток, 2003.
3. Юхименко В.В. Експортний потенціал України / В.В. Юхименко // Політика і час. — 2001. — № 12. — С. 35-41.
4. Губенко В.І. Реалізація експортного потенціалу АПК України в умовах глобалізації світової економіки / В.І. Губенко // Економіка АПК. — 2003. — № 10. — С. 124-129.
5. Програма стимулювання експорту // Діловий вісник — 2002. — №1 — С. 10.
6. Сальник О.М. Шляхи підвищення експортного потенціалу України / О.М. Сальник // Формування ринкових відносин в Україні. — 2004. — № 1. — С. 127-129.

Надійшла 24.03.2010

УДК 331.108

О. О. ТАРАНЕНКО

Полтавський університет споживчої кооперації України

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено підходи до аналізу зовнішнього середовища господарювання в контексті забезпечення економічної стійкості підприємства.

The article has the information on research of ways of the analysis of an environment of activity in a context of maintenance of economic stability of the enterprise.

Ключові слова: економічна стійкість, зовнішнє середовище, чинник.

Постановка задачі

В умовах ринкової економіки відбувається поглиблення взаємозв'язків між всіма суб'єктами господарювання. Це ускладнює структуру зовнішнього середовища господарювання підприємства і посилює його вплив на функціонування і розвиток самого підприємства. В таких умовах ефективного господарювання підприємства можливе лише за умови забезпечення його економічної стійкості. Для цього в управлінні економічною стійкістю підприємства потрібно належним чином налагодити систему моніторингу за чинниками зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства. Врахування взаємодії цих чинників при прийнятті управлінських рішень забезпечить належний рівень економічної стійкості підприємства.

Аналіз досліджень та публікацій

Дослідженням різних аспектів економічної стійкості присвячені роботи О. Ареф'євої, В. Василенка, В. Геєця, Л. Лігоненко, С. Тхора та інші. Вченими досліджувалась економічна стійкість на макро- чи мікроекономічному рівнях, деякими з них вона розглядалась в контексті антикризового управління чи забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Формулювання цілей

Метою статті є дослідження сучасних наукових положень щодо сутності зовнішнього середовища,

його складових та впливу на економічну стійкість підприємства.

Результати дослідження

В ринкових умовах господарювання підприємство є відкритою системою, діяльність якої являє собою взаємодію внутрішнього і зовнішнього середовища. Ці два компоненти постійно перебувають у тісному взаємозв'язку. Залежно від сили впливу чинників кожного середовища, одне з них є домінуючим над іншим і впливає на його функціонування. В будь-якому випадку від балансу їх дії залежить ефективність діяльності підприємства. Економічна стійкість в цьому випадку і виступає як мірило цього балансу, від рівня якого і залежить успішність функціонування і розвитку підприємства.

Розглянемо сутність категорії «економічна стійкість». На особливу увагу в ньому заслуговує категорія «стійкість». Вона використовується в різних областях науки (фізика, хімія біологія та ін.) і в кожній з них хоч і має спільні риси, але трактується по-різному. Для економічних систем найоптимальнішим його значенням буде «здатність системи функціонувати у стані близькому до рівноважного, в умовах постійного зовнішнього і внутрішнього впливу» [9]. Економічна стійкість, як і будь-яка стійкість взагалі, є реакцією системи на дію зовнішнього або внутрішнього чинника.

Виходячи з цього під економічною стійкістю підприємства доцільно розуміти здатність підприємства забезпечувати позитивні показники діяльності в мінливих зовнішніх і внутрішніх умовах його господарювання.

Оцінка окремих теоретичних розробок з питань економічної стійкості підприємства [1, 2, 8] дозволила виділити наступні основні умови її забезпечення:

- збалансованість внутрішніх ресурсів підприємства;
- моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства;
- оперативна розробка і реалізація управлінських рішень для забезпечення планового рівня економічної стійкості.

Слід зазначити, що друга умова є ключовою, оскільки на основі результатів моніторингу середовищ і розробляються управлінські рішення, окремі з яких можуть стосуватися саме стану збалансованості ресурсів підприємства.

Детальніше розглянемо моніторинг зовнішнього середовища в контексті його впливу на економічну стійкість підприємства.

В сучасній науковій літературі [5–7] зовнішнє середовище розглядають як складну багаторівневу структуру елементів, які знаходяться за межами підприємства та різним чином впливають на його діяльність. В цій же літературі наводяться різні підходи до аналізу зовнішнього середовища. Для аналізу впливу зовнішнього середовища на економічну стійкість підприємства доцільно використати методику дослідження зовнішнього середовища [6]. Вона включає такі етапи:

1. Структурування зовнішнього середовища підприємства, визначення найвагоміших елементів (чинників), що потребують дослідження.
2. Визначення «критичних точок» та меж аналізу зовнішнього середовища.
3. Збирання інформації, необхідної для проведення дослідження.
4. Визначення методичного інструментарію дослідження.
5. Проведення дослідження та узагальнення отриманих висновків.

Дана методика потребує доповнення для визначення впливу зовнішнього середовища саме на економічну стійкість підприємства.

Для структурування зовнішнього середовища доцільно використати методику T.E.M.P.L.E.S. (Technology, Economics, Market, Politics, Laws, Ecology, Society) [4]. Основні фактори зовнішнього середовища та їх групування за даною методикою наведено в табл. 1.

Хоча в окремих літературних джерелах [6, 7] зовнішнє середовище поділено на загальне оточення (чинники опосередкованого впливу) та оперативне середовище (чинники прямого впливу), розглянута методика не передбачає такого поділу. У даному варіанті цієї методики чинники об'єднано в шість груп: технології, економіка, політика, законодавство, оточуюче середовище та суспільство. Її перевагою є те, що вона в структурованій формі охоплює значний обсяг чинників зовнішнього середовища і в ній наведено напрями аналізу чинників для кожної групи.

Для визначення «критичних точок» впливу на економічну стійкість та меж аналізу зовнішнього середовища необхідно здійснити класифікацію структурованих факторів (табл. 2).

Характеристика чинників за цими ознаками дозволяє визначати обсяг інформації, необхідний для дослідження його впливу на економічну стійкість підприємства та приймати обґрунтованіші управлінські рішення.

Інформаційною базою дослідження зовнішнього середовища є офіційні видання органів державної влади, статистична звітність державних органів, конференції, періодичні видання та інше [11].

Процедуру вибору необхідного інструментарію та подальше здійснення аналізу в достатній мірі обґрунтовано в роботі Лігоненко Л.О. [6]. В ній проведено групування наявних методів оцінки стану зовнішнього середовища та наведена їх характеристика. Використання цих методик дозволяє визначити стан економічної системи та ступінь впливу на нього кожного з зовнішніх чинників.

Основні фактори зовнішнього середовища за методикою T.E.M.P.L.E.S.

Група факторів	Основні фактори групи	Напрямок аналізу факторів
1	2	3
Технології	- нові інформаційні технології; - нові стандарти обладнання; - нові види продукції та ін.	- аналіз реакції персоналу, споживачів на використання нових методів отримання, обробки і зберігання інформації; - здатність підприємства вводити і використовувати нові технології; - аналіз новітніх розробок в сфері функціонування підприємства; - вплив зміни вартості обладнання на діяльність підприємства та ін.
Економіка	- темпи росту економіки країни і галузі; - динаміка розвитку ринку і його насиченість; - вартість кредитів; - рівень інфляції і безробіття; - політика в області заробітної плати і ціноутворення; - рівень доходів населення та їх структура та ін.	- коливання валютних курсів та їх вплив на покупців; - вплив зміни попиту на підприємство; - залежність підприємства від ставок кредитування; - оцінка внутрішньогалузевої конкуренції; - оцінка рівня зайнятості в галузі діяльності та ін.
Політика	- політична ситуація в країні; - стабільність; - лояльність влади; - протекціонізм в галузі; - адміністративні бар'єри; - система охорони власності та ін.	- очікувані політичні рішення; - вплив нових урядових програм; - аналіз зовнішньої політики; - оцінка наслідків для підприємства політичних змін та ін.
Законодавство	- законодавчі та інші нормативні акти з питань трудових відносин; - законодавчі та інші нормативні акти в сфері оподаткування та ін.	- потенційні зміни в законодавстві, які можуть вплинути на діяльність підприємства; - законодавчі зміни, які належать до повноважень місцевих органів влади; - сприятливість законодавства в конкурентній боротьбі та ін.
Оточуюче середовище	- законодавство в сфері екології; - зв'язок технологій з екологічною безпекою та ін.	- аналіз екологічних проблем, які пов'язані з діяльністю підприємства; - діяльність конкурентів в сфері екології; - використання підприємством вторинної сировини; - вплив обладнання підприємства на екологію та ін.
Суспільство (соціальні та демографічні фактори)	- рівень освіти і культури; - чисельність та динаміка населення; - стан народжуваності і смертності; - статеві-вікова структура населення та ін.	- аналіз моральних цінностей суспільства; - структура населення за національністю, віросповіданням; - вплив динаміки чисельності населення на діяльність підприємства та ін.

Класифікація факторів впливу на економічну стійкість підприємства в сфері зовнішнього середовища [3]

Ознака	Групи факторів
За напрямом дії	- позитивні (здійснюють сприятливий вплив на економічну стійкість підприємства) - негативні (здійснюють негативний вплив на економічну стійкість підприємства)
За механізмом виникнення	- об'єктивні (не залежать від підприємства) - суб'єктивні (зумовлені діяльністю самого підприємства)
За рівнем керуваності	- керовані (входять до області управління підприємства) - некеровані (мають об'єктивний характер дії, не піддаються управлінню з боку підприємства)
За підходом до визначення	- реальні (що здійснюють вплив на економічну стійкість) - потенційні (вплив яких очікується в майбутньому)
За структурою впливу	- одиничні (впливають на окрему складову економічної стійкості) - комплексні (пливають на дві і більше складових економічної стійкості)
За часом дії	- постійні - тимчасові (сезонні) - епізодичні

Висновки

Зовнішнє середовище підприємства здійснює значний вплив на результати його діяльності. Забезпечення економічної стійкості підприємства можливе лише за умови комплексного, систематичного дослідження впливу чинників цього середовища. Для цього пропонується використовувати адаптовану модель дослідження зовнішнього середовища підприємства.

Література

1. Ареф'єва О.В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи її забезпечення / О.В. Ареф'єва, Д.М. Городинська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8 (86). – С. 83-91.
2. Баранівська Х.З. Функціональний підхід до управління економічною стійкістю підприємства / Х.З. Баранівська, Є.С. Барвінські, Р.В. Фещур // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. пр. – 2009. – Вип. 19.7. – С. 140-150.
3. Василенко А.В. Менеджмент устойчивого развития предприятий : [монографія]. / Василенко А.В. – К. : Центр учебной литературы, 2005. – 648 с.
4. Гершун А.М. Анализ внешней среды бизнеса [Електронний ресурс] / Гершун А.М. – Режим доступу : http://www.cfin.ru/management/strategy/plan/t_e_m_p_l_e_s.shtml
5. Гетьман О.О. Економіка підприємства : [навч. посібник для студ. вищих навч. закладів]. / Гетьман О.О., Шаповал В.М. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 488 с.
6. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. / Лігоненко Л.О. – К. : Київ. Нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
7. Економіка торговельного підприємства : [підручник для вузів / під ред. Н.М. Ушакової]. – К. : Хрещатик, 1999. – 800 с.
8. Сергєєва О.В. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної стійкості підприємства / О.В. Сергєєва // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. – Вип. 21, т. 2. – 368 с.
9. Терехов Л.Л. Кибернетика для экономистов. / Терехов Л.Л. – М. : Финансы и статистика, 1983. – 191 с.
10. Тхор С.О. Управління економічною стійкістю підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2005. – 20 с.
11. Тарасюк М.В. Моніторинг зовнішнього середовища в контролінгу торговельної мережі / Тарасюк М.В. // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. - № 20. – С. 27-31.

Надійшла 17.03.2010

УДК 658:[504:675.6.026]

І. О. ТАРАСЕНКО, А. Г. ДАНИЛКОВИЧ, О. П. ЦИМБАЛЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ТЕХНІЧНИХ РІШЕНЬ ФАРБУВАННЯ ХУТРА

У статті викладений методичний підхід до оцінки технологій фарбування хутра при використанні екологічно безпечних хімічних матеріалів натурального походження. Запропонований методичний підхід припускає: визначення відносного рівня матеріаломісткості розглянутих технологій; аналіз їхнього впливу на навколишнє природне середовище; ранжирування альтернативних технологій з метою вибору пріоритетної з погляду мінімізації впливу на навколишнє середовище й зниження собівартості продукції.

In the article, there is a methodical approach to the appraisals of the fur dyeing process using environmentally safe natural chemicals. The suggested methodical approach supposes specification of a relative materials-output ratio of the considered technologies, analysis of their environmental impact, ranking of alternative technologies to choose a priority one in terms of its minimum environmental impact and reduction of production costs.

Ключевые слова: эколого-нестабильный технологический процесс; эколого-экономическая оценка технологий; окружающая среда; экологическая чистота; материалоемкость; качество продукции; теория желательности.

Вагомий внесок промислового комплексу в економіку, що полягає в сприянні поступовому наближенню якості життя в Україні до рівня економічно-розвинених країн, визначає його провідну роль та місце в забезпеченні найважливіших стратегічних інтересів держави. В той же час необхідно враховувати те, що підвищення рівня промислового розвитку в світі супроводжується збільшенням масштабів впливу промислової діяльності на навколишнє середовище, утворенням шкідливих викидів та відходів, і має глобальні, регіональні та локальні наслідки. За таких умов, одне з найважливіших завдань, яке стоїть перед урядами держав, і, в тому числі, перед українським, полягає в максимальному посиленні позитивного впливу промислової діяльності на процес економічного та соціального розвитку при одночасному зведенні до мінімуму негативного впливу виробництва та споживання на стан природного середовища.

Підприємства України, в тому числі підприємства з виробництва шкіри та хутра, сьогодні стають на шлях вдосконалення своєї діяльності з метою забезпечення високого рівня якості готового продукту, зниження впливу технологічного процесу на довкілля. При цьому, головними пріоритетами в їх діяльності є розширення асортименту виробів, підвищення конкурентоспроможності, зміцнення фінансового стану, створення передумов розвитку на інноваційній основі. Орієнтуючись на зниження ресурсоемності